Ålands landskapsregering

Asiakirjan nimi	Kirjeen nro
LAUSUNTO	115 S3
Asian nro	Päiväys
ÅLR 2021/5717	22.6.2021

Viite
Pyyntönne 18.6.2021

Yhteyshenkilö
Lakimies Joel Bremius, +358 18 25 000 (vaihde)
joel.bremius@regeringen.ax

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
FIN-00102 EDUSKUNTA

stv@eduskunta.fi

Asia

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Maakunnan hallitus sai 18.6.2021 sosiaali- ja terveysvaliokunnalta lausuntopyynnön koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi tartuntatautilain (1227/2016) väliaikaisesta muuttamisesta (RP 105/2021 vp).

Maakunnan hallitus on 1.6.2021 lähettänyt sosiaali- ja terveysministeriölle hallituksen esitysluonnosta koskevan lausunnon (Liite). Maakunnan hallitus viittaa aiemmin antamaansa lausuntoon ja kertoo lisäksi seuraavat näkemykset.

Maakunnan hallitus toteaa hallituksen esityksen perusteella, että suurin osa niistä lakiehdotuksen aiheuttamista ongelmista, jotka on tuotu esiin maakunnan hallituksen 1.6.2021 sosiaali- ja terveysministeriölle antamassa lausunnossa on edelleen lakiehdotuksessa. Muun muassa Suomen perustuslaissa (731/1999) turvattujen perusoikeuksien noudattamisen osalta. Lakiehdotus poikkeaa edelleen Suomen hyväksymästä EU:n koordinoidusta lähestymistavastavasta matkustamista koskevien toimenpiteiden osalta covid-19-pandemian johdosta, koska ehdotuksessa ei oteta huomioon lähtömaan epidemiologista tilannetta. Euroopan neuvoston vapaan liikkuvuuden rajoittamista koskevan suosituksen mukaan jäsenmaat voivat edelleen vaatia, että oransseilta tai punaisilta alueilta saapuvilla henkilöillä on todistus negatiivisesta testituloksesta. Punaiselta alueelta saapuvat henkilöt, joilla ei ole kyseistä todistusta voidaan asettaa karanteeniin tai eristykseen kunnes he voivat esittää negatiivisen testituloksen, ja oranssilta alueelta saapuvat matkustajat voidaan velvoittaa testin tekemiseen maahantulon jälkeen. Myöskään maakunnan hallituksen valtioneuvostolle esittämiin kysymyksiin lakiehdotuksen käytännön toteutuksesta ei ole vastattu.

Hallituksen esityksen mukaan Suomeen saapuvien henkilöiden, joilla on Suomessa kotikunta tai kotikuntaan rinnastuva oikeus käyttää julkisen terveydenhuollon palveluja Suomessa, covid-19-testaus on maksutonta perustuen lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon

asiakasmaksuista (734/1992). Ahvenanmaan vastaavat säännökset ovat Ahvenanmaan terveyden- ja sairaanhoidon maksujen perusteista annetussa maakuntalaissa nimeltään landskapslag (2007:23) om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård. Lisäksi Suomeen saapuvien matkustajien covid-19-testaus on maksutonta WHO:n kansainvälisen terveyssäännöstön (2005) nojalla. Hallituksen esityksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö suosittelee, että kunnat eivät perisi maksua covid-19-testeistä myöskään henkilöiltä, joilla epäillään tartuntaa ja joilla ei ole Suomessa kotikuntaa. Sillä tavalla lakiehdotuksesta aiheutuu sellaisia kustannuksia, joista ei säädetä itsehallinnon rahoitusjärjestelmässä ja joita ei ole otettu huomioon hallituksen esityksessä.

Todistusten tarkistamista Ahvenanmaan satamissa ja lentokentällä ei voi toteuttaa ilman terminaaleihin ja muihin matkustajatiloihin syntyvää ruuhkaa, mikä on vastoin tartuntatautilain perimmäistä tarkoitusta, eli etäisyyksien noudattamista. Siitä aiheutuu myös suuria rasitteita kuljetusliikkeille ja myöhästymisten riski kasvaa.

Maakunnan hallitus suhtautuu kriittisesti siihen, että työmatkat ja muut välttämättömät syyt eivät sisälly lakiehdotuksen 16 c §:n mukaisiin poikkeuksiin velvollisuudesta esittää todistus ja osallistua testiin. Muina välttämättöminä syinä voidaan mainita esimerkiksi perhesyistä tapahtuva matkustaminen ja kiinteistön, asunnon tai vapaa-ajan asunnon omistaminen Suomessa. Myös huvialusliikenteen pitäisi voimassa olevien rajoja koskevien rajoitusten tapaan kuulua poikkeusten piiriin, koska sitä on mahdoton kontrolloida. Mahdotonta on myös tarkistusjärjestelmän luominen sellaisia huviveneellä saapuvia henkilöitä varten, jotka eivät ohita rajanylityspaikkoja.

Ottaen huomioon, että lomakausi on jo alkanut, Ahvenanmaan terveysviranomaisen nimeltään Ålands hälso- och sjukvård tosiasiallinen testauskapasiteetti on kesällä noin 200–300 testiä vuorokaudessa. Lakiehdotuksen käytännön toteutettavuus sen osalta, että testiä vaaditaan sekä rajalla että maahantulon jälkeen, voidaan siten vahvasti kyseenalaistaa. Lisäksi vaarana on, että lakiehdotus ylikuormittaa terveydenhuoltoa siten, että varsinaiseen tartuntojen jäljitykseen ei ole riittävästi testauskapasiteettia ja resursseja. Näin ollen myös se, että lakiehdotuksen katsotaan turvaavan Suomen perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisen oikeuden riittäviin terveyspalveluihin ja edistävän väestön terveyttä, on hyvin kyseenalaista.

Lopuksi maakunnan hallitus painottaa taas, että lakiehdotuksen systemaattiseen toimeenpanoon liittyy käytännöllisiä ja resursseja koskevia ongelmia Ahvenanmaalla, jossa on kolme kansainvälistä satamaa ja yksi lentokenttä. Ahvenanmaan poliisiviranomaisella ei myöskään ole tarkistusjärjestelmää eikä henkilöstöresursseja henkilötietojen käsittelyä ja Ahvenanmaalle saapuvien henkilöiden seuraamista ja mahdolliseen rikosoikeudelliseen vastuuseen saattamista varten, mikäli he eivät noudata sääntelyä. Maakunnan hallitus korostaa myös, että jos lakiehdotus toteutetaan, valtakunnan on vastattava sen kaikista kustannuksista, mukaan lukien testauskustannukset, koska näiden tehtävien ei ole ajateltu

sisältyvän itsehallinnon rahoitukseen. Koska lakiehdotus voi johtaa siihen, että ihmisiä voidaan käännyttää tai heidän vapautensa voidaan riistää perusteettomasti tai ilman välttämättömiä syitä, jos heidät määrätään eristykseen tai karanteeniin virheellisen positiivisen testivastauksen perusteella, on kyseenalaista, onko lakiehdotus Suomen perustuslain 7 §:n ja terveydenhuollon eettisten periaatteiden mukainen. Maakunnan hallituksen arvio on siis se, että jos lakiehdotus hyväksytään, se

- käytännössä johtaa matkustamisen osalta laajempiin rajoittamistoimenpiteisiin kuin mistä Suomen exit-strategian hyväksymisen yhteydessä 21.4.2021 päätettiin ja kuin 21.6.2021 voimaan tulleet rajoja koskevat rajoitukset poikkeuksineen;
- rajoittaa matkustamista sellaisten välttämättömyysarvioiden perusteella, jotka perustuvat esityksen vanhentuneeseen koronavirustaudin epidemiologiseen ja lääketieteelliseen tilannekuvaan;
- johtaa siihen, että markkinaedellytykset lauttaliikenteen harjoittamiselle vaikeutuvat verrattuna 21.6.2021 voimaantulleisiin rajoja koskeviin rajoituksiin poikkeuksineen; sekä
- ei vastaa Suomen hyväksymän ”vihreitä passeja” ja ”vihreitä maita” koskevan EU-sääntelyn tavoitetta Euroopan ja EU:n vapaan liikkuvuuden turvallisesta avaamisesta.

Henkilökohtaisen vapauden ja vapaan liikkuvuuden rajoitukset voidaan kyseenalaistaa myös välttämättömyysnäkökulmasta, erityisesti ottaen huomioon, että rokotekattavuus Suomen, Euroopan ja maailman väestön keskuudessa kasvaa nopeasti, ja että ilmaantuvuusluvut pienenevät. Mikäli maakunnan hallituksen näkemyksiä ei oteta huomioon, ja koska maakunnan hallitus on kertonut selvästi lakiehdotuksen toimeenpanon käytännön ongelmista, valtakunta vastaa Ahvenanmaalla syntyvästä tilanteesta ja lakiehdotuksen Ahvenanmaan julkiselle taloudelle ja Ahvenanmaan taloudelle ylipäätään aiheuttamista haitoista, mikä entisestään lisää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 51 §:n mukaisten Ahvenanmaan lisäavustusten tarvetta.

Maaneuvos Veronica Thörnroos

Ministeri Annika Hambrudd

Ålands landskapsregering

LIITE Maakunnan hallituksen lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle, 1.6.2021

TIEDOKSI Ahvenanmaan maakuntapäivät, Itsehallintopoliittinen lautakunta, info@lagtinget.ax
Ahvenanmaan asioista vastaava ministeri Anna-Maja Henriksson, anna-maja.henriksson@om.fi
Kansanedustaja Mats Löfström, mats.lofstrom@eduskunta.fi
Valtioneuvoston kanslia, kirjaamo@vnk.fi
Heidi Kaila, Valtioneuvoston kanslia, heidi.kaila@vnk.fi
Noora Löfström, Valtioneuvoston kanslia, noora.lofstrom@vnk.fi
Janina Groop-Bondestam, oikeusministeriö, janina.groop-bondestam@om.fi
Viveca Arrhenius, sosiaali- ja terveysministeriö, viveca.arrhenius@stm.fi
Anne Kumpula, sosiaali- ja terveysministeriö, anne.kumpula@stm.fi
Maija Neva, sosiaali- ja terveysministeriö, maija.neva@stm.fi
Liisa Katajamäki, sosiaali- ja terveysministeriö, liisa.katajamaki@stm.fi
Claes Hammar, Ruotsin pääkonsuli, claes.hammar@gov.se
Ålands hälso- och sjukvård, info@ahs.ax
Ahvenanmaan poliisiviranomainen, registratur.aland@polisen.ax
Kim Westman, Ahvenanmaan merivartioaseman asemapäällikkö, kim.westman@raja.fi
Eva Enges, Maarianhaminan tulli, eva.enges@tulli.fi

Ålands landskapsregering

Dokumentnamn	Brevnr
UTLÅTANDE	115 S3
Ärendenr	Datum
ÅLR 2021/5717	22.6.2021

Hänvisning
Er begäran 18.6.2021

Kontaktperson
Jurist Joel Bremius, +358 18 25000 (vxl)
joel.bremius@regeringen.ax

Social- och hälsovårdsutskottet
FIN-00102 RIKSDAGEN

stv@riksdagen.fi

Ärende

Utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar

Landskapsregeringen har 18.6.2021 mottagit en begäran om utlåtande från social- och hälsovårdsutskottet angående regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (FFS 1227/2016) (nedan ”smittskyddslagen”) (RP 105/2021 rd).

Landskapsregeringen har 1.6.2021 skickat ett utlåtande till social- och hälsovårdsministeriet gällande ett tidigare utkast till regeringens proposition (Bilaga). Landskapsregeringen hänvisar till sitt tidigare utlåtande och lämnar därutöver följande synpunkter.

Landskapsregeringen konstaterar utifrån regeringens proposition att merparten av de problem lagförslaget medför och som lyftes i landskapsregeringens utlåtande 1.6.2021 till social- och hälsovårdsministeriet fortfarande kvarstår. Däribland förenligheten med de grundläggande fri- och rättigheterna i Finlands grundlag (FFS 731/1999). Lagförslaget avviker fortsatt från EU:s samordnade strategi för reseåtgärder med anledning av covid-19 som Finland har godkänt, genom att inte beakta den epidemiologiska situationen i avreselandet. Enligt europeiska rådets rekommendation om inskränkningar i den fria rörligheten kan medlemsländerna fortsätta att kräva att personer som anländer från ett orange eller rött område ska ha ett negativt testintyg. Personer som anländer från ett rött område och som inte har ett sådant intyg kan tvingas att sitta i karantän/självisolering till dess att de kan uppvisa ett negativt testresultat, och resande från ett orange område kan tvingas att göra ett test efter ankomsten. De frågeställningar som landskapsregeringen har lyft till statsrådet om lagförslagets praktiska genomförbarhet har inte heller besvarats.

Enligt regeringens proposition är covid-19 testningen avgiftsfri för personer som anländer till Finland och som har hemkommun i Finland eller med hemkommun jämförbar rätt att använda offentliga hälso- och sjukvårdstjänster i Finland med stöd av lagen om

klientavgifter inom social- och hälsovården (FFS 734/1992). Motsvarande bestämmelser på Åland finns i landskapslag (2007:23) om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård. Dessutom är covid-19-tester för resenärer som anländer till Finland avgiftsfria med stöd av det internationella hälsoreglementet antaget av WHO (2005). Enligt regeringens proposition rekommenderar social- och hälsovårdsministeriet att kommunerna inte heller ska ta ut någon avgift av personer som misstänks vara smittade och som inte har hemkommun i Finland. Lagförslaget medför därmed kostnader som inte regleras i finansieringssystemet för självstyrelsen och har inte beaktats i regeringens proposition.

Kontroll av intyg i hamnar och flygfält på Åland kan inte genomföras utan att det skapar trängsel i terminaler och andra passagerarutrymmen vilket motverkar smittskyddslagens grundläggande syfte att hålla avstånd. Det innebär även stora påfrestningar för transportbolagen och risk för förseningar.

Landskapsregeringen är kritisk till att arbetsresor och andra nödvändiga skäl inte är undantagna skyldigheten att uppvisa intyg och delta i test i 16 c § i lagförslaget. Med andra nödvändiga skäl kan nämnas personer som reser i familjeärenden och personer som äger fastighet, bostad eller fritidsbostad i Finland. Även fritidsbåtstrafiken borde som enligt gällande gränsrestriktioner vara undantagen eftersom det är omöjligt att kontrollera eller ha ett kontrollsystem för personer som anländer med fritidsbåt och inte passerar genom ett gränsövergångsställe.

Med beaktande av att semesterperioden redan har påbörjats har Ålands hälso- och sjukvård en realistisk testkapacitet på ca 200-300 test/dygn under sommaren. Den praktiska genomförbarheten av lagförslaget med testkrav både vid och efter ankomst kan därmed starkt ifrågasättas. Lagförslaget riskerar dessutom att överbelasta hälso- och sjukvården så att det inte finns tillräcklig testkapacitet och resurser för den ordinarie smittspårningen. Att lagförslaget anses trygga rätten till tillräckliga hälsovårds- och sjukvårdstjänster och främja befolkningens hälsa enligt 19 § 3 mom. i Finlands grundlag kan därmed även det starkt ifrågasättas.

Avslutningsvis poängterar landskapsregeringen igen att det finns praktiska och resursmässiga svårigheter att systematiskt verkställa lagförslaget på Åland med tre internationella hamnar och ett flygfält. Det finns inte heller kontrollsystem för att hantera personuppgifter eller personella resurser vid Ålands polismyndighet på plats för att följa upp de personer som anländer till Åland och eventuellt lagföra personer som inte följer regleringen. Ålands landskapsregering poängterar också att om lagförslaget genomförs ska riket stå för samtliga kostnader inklusive kostnader för de test som måste göras eftersom dessa uppgifter inte är tänkta att ingå i finansieringen av självstyrelsen. Utgående från risken att personer i och med lagförslaget utan grund eller nödvändiga skäl kan avvisas eller frihetsberövas genom isolering/smittskyddskarantän vid falskt

positiva testsvar ifrågasätts lagförslaget förenlighet med 7 § i Finlands grundlag och vårdetiska principer. Landskapsregeringens sammantagna bedömning är således att ifall lagförslaget antas medför detta

- i praktiken mer omfattande begränsningar av resandet än när Finlands exitstrategi antogs 21.4.2021 och de gränsrestriktioner med tillhörande undantag som trädde ikraft 21.6.2021;
- begränsningar av resandet utgående från bedömningar om nödvändighet som baserar sig på en i propositionen föråldrad epidemiologisk och medicinsk lägesbild för covid-19;
- att marknadsförutsättningarna att bedriva färjetrafik försvåras jämfört med de gränsrestriktioner med tillhörande undantag som trädde ikraft 21.6.2021; samt
- att lagförslaget inte motsvarar målsättningen vad gäller EU-regleringen som Finland godkänt rörande ”gröna pass” och ”gröna länder” som går ut på att öppna upp Europa och den fria rörligheten inom gemenskapen på ett säkert sätt.

Begränsningarna av den personliga friheten och den fria rörligheten kan också ifrågasättas ur nödvändighetssynpunkt speciellt med tanke på att vaccineringsgraden hos befolkningen i Finland, Europa och övriga världen snabbt ökar samt att incidenstalen minskar. Ifall landskapsregeringens synpunkter inte beaktas och då landskapsregeringen varit tydlig med de praktiska problemen att verkställa lagförslaget ansvarar riket för situationen som skapas på Åland och de negativa effekter lagförslaget får för den åländska offentliga ekonomin och för den åländska ekonomin i stort, vilket ytterligare ökar behovet av särskilda bidrag för Åland enligt 51 § självstyrelselagen (1991:71) för Åland.

Lantråd Veronica Thörnroos

Minister Annika Hambrudd

BILAGOR Landskapsregeringens utlåtande till social- och hälsovårdsministeriet, 1.6.2021

FÖR KÄNNEDOM

Ålands lagting, självstyrelsepolitiska nämnden, info@lagtinget.ax
Ålandsminister Anna-Maja Henriksson, anna-maja.henriksson@om.fi
Riksdagsledamot Mats Löfström, mats.lofstrom@riksdagen.fi
Statsrådets kansli, registratorskontoret@vnk.fi
Heidi Kaila, Statsrådets kansli, heidi.kaila@vnk.fi
Noora Löfström, Statsrådets kansli, noora.lofstrom@vnk.fi
Janina Groop-Bondestam, Justitieministeriet, janina.groop-bondestam@om.fi
Viveca Arrhenius, Social- och hälsovårdsministeriet, viveca.arrhenius@stm.fi
Anne Kumpula, Social- och hälsovårdsministeriet, anne.kumpula@stm.fi
Maija Neva, Social- och hälsovårdsministeriet, maija.neva@stm.fi
Liisa Katajamäki Social- och hälsovårdsministeriet, liisa.katajamaki@stm.fi
Claes Hammar, Sveriges generalkonsul, claes.hammar@gov.se
Ålands hälso- och sjukvård, info@ahs.ax
Ålands polismyndighet, registratur.aland@polisen.ax
Kim Westman, stationschef vid Ålands sjöbevakningsstation, kim.westman@raja.fi
Eva Enges, Mariehamns tull, eva.enges@tulli.fi